

Karlovcu in se tam šolal. Zato je rodno mesto, katero je njegov učeni rojak proslavil z zgodovinskimi spisi, poslaval svojega sina s krasnim spomenikom. O književnem delovanju Lopašičevem imamo pripravljen že obširen spis. Zato podajemo tu le popis slavnosti, ki nam ga je poslal g. Janko Barlè: Rodoljubni Karlovec je znal ceniti zasluge svojega sina. L. 1896. se je sestel odbor, kateri je zbiral doneske za njegov spomenik. Sad tega truda je lepi, dostojni spomenik, katerega so slovesno odkrili 14. malega srpana na najlepšem mestu karlovškega izprehajališča. Spomenik je dobro delo slavnega Ivana Rendića. Visok je štiri in pol metre. Podnožje je iz tržaškega kamna, okrašeno v zgornjem delu na vseh štirih straneh z benečanskim mozaikom v narodnih motivih. Na tem podnožju je poprseje Lopašičevo v nadnaravni veličini iz belega kararskega marmorja. Ponosna glava je izdelana jako dobro; pokojnik gleda na svoje rodno mesto, kot da premišlja njegovo slavno preteklost. Ograja je tudi prav ukusna, in za spomenikom je lepo zeleno ozadje. — Slovesnost se je začela z govorom karlovškega župana Jožefa Vrbanica. Sledila je Zajčeva himna „Slava Lopašiču“, odkritje spomenika, prolog dr. A. Harambašića, a nato so odpela pevska društva: „Liepo našo domovino“. Spomenik so okrasili z lepimi vencii: mesto Karlovec, „Jugoslovanska akademija“, „Matica Hrvatska“, „pisateljsko društvo“ in baron Vranczyany. Pri odkritju je bil navzoč ves Karlovec in mnogo gostov, a njih srca in glasovi so se združili v en odmev: „Slava Lopašiču!“

Štiristoletnica Marulićeva. Letos slavé Hrvatje štiristoletnico, odkar je spisal Marulić „Judito“ ter jim ž njo postal „otac umjetnoga pjesništva“. Dne 5. rožnika t. l. je priredil jezikoslovno-zgodovinski oddelek „Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“ sejo, v kateri je predaval pravi član dr. Milivoj Šrepeš o Maruliću. Tudi med Hrvati so bili prvi književniki bogoslovci. Marulićevi spisi so deloma latinski strokovno bogoslovni, deloma hrvaški. Bogoslovni spisi Marulićevi so večinoma moralni. Naslanjal se je na mistike in si za zgled izbral Tomaža Kempčana. Njegova latinska dela so mu pridobila glas kot odličnemu učenjaku. Izmed več hrvaških prozaiških del, ki se mu pripisujejo, je gotovo spisal prevod „O naslidovanju Isukrstovu“. Njegova pesniška dela so „Stlumačenje Kata“, „Judita“ in „Susana“. Predgovor k „Juditi“ je Marulić napisal 22. mal. travna l. 1501., in odtod se računa njegova štiristoletnica. Zadostuj za danes ta zgodovinski spomin, ker namerjamo priobčiti o Maruliću obširnejšo razpravo!

Zapuščina Dobnerjeva. O. Gelazij Dobner, rektor piaristovskega zavoda v Pragi, se imenuje „oče češke zgodovine“. Ni imel sicer mnogo pri-

pomočkov, saj je bil samouk v zgodovini, vendar je nabral s čudovito vztrajnostjo mnogo zgodovinskega gradiva. Trideset let po njegovi smrti — umrl je dne 24. vel. travna l. 1790. — do Palackega niso imeli Čehi moža, ki bi nadaljeval njegovo delo. V piaristovskem samostanu se je doslej njegova zapuščina sicer skrbno hranila, a je bila neurejena in nedostopna. Zdaj pa je urejena, in dr. Šimák je v „Časopisu Musea kralovství českého“ izdal obširen seznamek vseh listin in spisov njegove književne in arhivalične ostaline. Iz nje vidimo, da je že pred več nego sto leti Dobner nameraval izdati podobno zbirko kritično urejenih listin, kakor jo je pozneje sestavil Palacký kot temelj zgodovinskim študijam: češki diplomatarij. Kopije listin so znamenite zlasti zato, ker jih je Dobner nabral, preden so bili razpuščeni samostani za časa Jožefa II. V tej dōbi so se izvirniki zavrgli, a Dobnerjeve natančne in skrbne kopije nam nadomeščajo marsikatero znamenito listino.

Lužiški Srbi v Nemčiji se vkljub težavnim razmeram vendarle krepko gibljejo in razvijajo. Središče vsega njihovega slovstvenega delovanja je „Mačica Serbska“. To društvo je bilo ustanovljeno že l. 1847. Dolgo časa ga je vodil rajni kanonik Mihael Hórnik, kateremu je ob njegovi smrti naš list posvetil spominsko besedo („Dom in Svet“ 1894, str. 225). Sedanji predsednik je Jakob Skala, kanonik budešinskega kapitola in urednik „Katolskeho Posla“. „Mačica Serbska“ si je postavila ravnokar svoj „Mačični dom“, ki je bil l. 1899. slovesno posvečen in bo kmalu dogotovljen. Društvo je izdalo lansko leto svoj „Časopis“ v dveh številkah, in „Protyku“ (pratiko), kakor vsako leto, in bo izdalo še eno knjižico za ljudstvo. „Mačica“ ima svoj muzej, v katerem se shranjujejo vse lužiške znamenitosti, svojo knjižnico in razne odseke. Dolno-lužiški odsek, ki ga vodi učitelj Jordan, je izdal šest nabožnih knjig. Pri zadnjem občnem zboru dne 10. mal. travna so sklenili zborovalci, da se naprosi dr. Pílk, ki je zložil prvo lužiško-srbsko opero „Smjertnica“, naj dovoli, da se igra v Budešinu v korist „Mačičnemu domu“. Čehu Adolfu Černemu se je izrekla hvala za ustanovitev lektorata lužiško-srbskega jezika na češki univerzi v Pragi.

F. Brunétière o modernistih. Znani francoski kritik F. Brunétière, ki si je s trezno sodbo in z velikimi idejami pridobil mogočen vpliv na francosko slovstvo, je v knjigi „Le Symbolisme contemporain“ razložil svoje misli o novih književnih strujah. Simboliste hvali, ker so se tako odločno odvrnili od Zolovega naturalizma in mu zadali tak udarec, da je končana njegova nadvlada v slovstvu. Z druge strani pa kara francoske simboliste, da so

tudi preveč zašli v nasprotje, ker so slepo sledili Baudelairu, pisatelju znanih „Fleurs de Mal“. Brunétière pravi, da se mora odkrito priznati simbolizmu, da je resna književna struja. Le žal, da se še ni izčistila in proizvela zares umetniških del, ki bi zaslužila popolno priznanje. Novodobni simbolisti so nejasni in megleni večinoma zato, ker tudi sami še v jasni obliki ne spoznavajo množine novih idej, ki se jim vrivajo. Mnogokrat pa iščejo nalašč nejasnosti, kar daje njihovim pesmim in slikam nekaj magičnega in skrivnostnega. Kadar postanejo simbolisti jasnejši in pristopnejši, kadar nam bodo podali kaj visokega in plemenitega, kadar bodo z visokimi idejami znali oživiti svoja dela, kadar bodo začeli resno proučavati prošlost in sedanjost novodobne družbe, da jo pripravljajo za bodočnost — tedaj bodo po Brunétièrovi sodbi simbolisti pesništvo privedli v pravo strujo.

Arnold Böcklin je eden najslavnejših novodobnih slikarjev. Rodil se je dne 16. vinotoka 1827 kot sin imovitega trgovca v Baselu. Oče je nasprotoval iz početka njegovemu nagnjenju do umetnosti, a se je udal, ko je spoznal njegovo veliko nadarjenost. Šel je za dve leti v šolo k Calamu v Genevo, l. 1846. je prišel k pokrajinskemu slikarju Schirmerju v Düsseldorf, potem v Antwerpen in v Bruselj, in odtod v Pariz, kjer je doživel grozovite dogodke junijskega upora. Tu tudi izvé, da je očetova trgovina propala, in da si mora odslej sam služiti svoj kruh. Preživel je hude dneve in moral l. 1848. k vojakom. L. 1850. pride v Rim. Tu se oženi in se mora boriti z revščino in z gladom. L. 1857. razstavi v Monakovem podobo „Pan v gaju“, katero kupi pinakoteka. Zdaj se začne zanj nova dōba. Razni bogataši naročajo pri njem slike, in na novo ustanovljeni umetniški šoli v Monakovem postane profesor slikarstva. V tej dōbi je ustvaril dolgo vrsto svojih najboljših slik. Od l. 1863. do 1866. je zopet v Rimu, koder proučuje slike najboljših mojstrov. A pokličejo ga zopet na Nemško, kjer dela za muzeje in za zasebne zbirke. Pa hrepenenje po umetnosti ga vleče zopet v Italijo. Enajst let prebiva v Rimu in izdeluje tam velike slike, izmed katerih so najslavnejše „Flora“, „Pomladne slike“, „Diana“, „Snemanje s križa“, „Mrtvaški otok“, „Prometej“ i. dr. Na kratkem bivanju v Švici ga zadene mrtvoud, in tri leta se zdravi v Carrari, se preseli v Florenco in slednjič si kupi vilo v Fiesoli. Tu preživi zadnja leta svoje starosti, razveseljen po priznanju, ki ga je našla njegova umetnost, in žalosten zaradi rodbinskih nesreč, dokler ga ne pobere smrt dne 16. prosinca letošnjega leta. Bil je fantastičen umetnik. Po cele

ure je presedel v kaki pokrajini in srkal v sé barvene vtiske iz proste narave. Potem je pa šel domov v svojo delavnico, kjer je umetniško predelal te prirodne vtiske. Rekel je, da je veliko bolje za umetnika, če zna tako po istinitih oblikah iz svoje domišljije vstvarjati samostalne podobe. Njegove pokrajine niso popolnoma istinite. Sicer so povzete po prirodi, a so vendar na novo izmišljene, in zato se vjemajo ž njimi vile, favni in tritoni, s katerimi so oživiljene. Temno-modro nebo z grozečimi in strganimi oblaki, črne, od vetra gibane ciprese, templi z vitkim stebričjem in razdejanimi gradovi — vse to je sicer naravi podobno, a je vendar tako fantastično, da morejo v tej prirodi prebivati le belopečaste svečenice in zračne vile, ali pa divji roparji

Arnold Böcklin.

in romantični vitezi. Največji je Böcklin tam, kjer more nad pokrajino razliti globoko tragično čuvstvo. Nad njegovim „Mrtvaškim otokom“ se razliva temna melanholija, njegove podrtine, gozdi in reke so oživiljene le z malo fantastičnimi osebami. Včasih pa postane ta melanholija prav divja, in pogostoma vzrastejo izpod čopiča divje bahanalije, pijani satiri in grozni prizori. Tu Böcklin ne pozna nobene mere, in zaradi tega je našla njegova umetnost z npravnega in čisto estetičnega stališča mnogo nasprotnikov. Njegove verske slike so zato slabe in za bogočastje nerabne. Velik je Böcklin kot umetnik barv. Kemijo barv je neprestano proučeval, poskušal vse vrste barvenih sestavin, posnemal največje barvene umetnike starih časov, zlasti iz „cinquecenta“, in Nizozemce. Čudoviti vtiski njegovih barv so plod dolgotrajnega temeljitega učenja.

